

Colloquium voor promovendi en habilitandi in Berlijn

In het Duitse taalgebied wordt jaarlijks een colloquium gehouden waar proefschriften, habilitaties en andere onderzoeksprojecten met betrekking tot de Nederlandse taal- of letterkunde worden gepresenteerd. Op 29 en 30 november 2003 vond dit colloquium plaats in Berlijn. In totaal namen er 26 neerlandici van 8 verschillende universiteiten aan deel. Jacqueline Balteau woonde het colloquium bij als vertegenwoordiger van de Nederlandse Taalunie. Als gastheer traden de Vlaamse Vertegenwoordiging en de Belgische Ambassade op. Zij stelden een fraaie zaal in de Belgische Ambassade ter beschikking waar de lezingen konden worden gehouden en verzorgden de lunch en de koffiepauzes. Deze prettige werkomgeving heeft in belangrijke mate bijgedragen tot het succes van dit colloquium.

Het colloquium werd geopend door prof. Matthias Hüning (Freie Universität Berlin), daarna sprak dr. Edi Clijsters van de Vlaamse Vertegenwoordiging enkele inleidende woorden.

Prof. Marc Van Vaeck van de Universiteit Leuven was uitgenodigd om de openingslezing van het eerste dagdeel te verzorgen: hij hield zich in zijn voordracht met de vraag bezig in hoeverre het de taak is van literatuurwetenschappers om voor een verspreiding van literair-historische kennis en van (klassieke) literaire werken bij een breder publiek te zorgen. De titel van zijn voordracht luidde " 'Dichters van cierlijke netheid': rechten en plichten van de literatuur-historicus als literaire monumentenzorger".

De inleidende lezing van de tweede dag werd door prof. Arie Verhagen (Universiteit Leiden) gehouden. Hij sprak over „Taalgebruik, taalbeschrijving en taaltheorie” en liet zien dat een consequent functionele aanpak, gecombineerd met de theoretische verworvenheden van de zogenaamde ‘constructie-grammatica’ nieuwe inzichten kan opleveren bij het bestuderen van het Nederlands, vooral ook in vergelijking met andere talen.

Van Vaeck en Verhagen slaagden met hun inspirerende lezingen erin interessante nieuwe perspectieven te openen voor historisch en vergelijkend onderzoek dat in de Duitse neerlandistiek wijdverbreid is.

Naast de twee genodigde sprekers stelden 11 onderzoekers van 5 verschillende universiteiten hun projecten voor: 6 lezingen waren gewijd aan letterkundig onderzoek, 5 presenteerden taalkundige projecten.

Bettina Noak (Freie Universität Berlin) stelde haar habilitatieproject voor, waarin ze zich bezighoudt met het burgerlijke drama in de achttiende eeuw. Ze gaf in haar voordracht een analyse van het stuk ‘De patriotten’ van Rhijnvis Feith.

Ulrike Vogl (Freie Universität Berlin) presenteerde een onderzoeksproject op het terrein van de historisch-vergelijkende taalkunde met als titel „Causale voegwoorden vanuit historisch-taalvergelijkend perspectief”. In haar lezing legde ze het zwaartepunt bij een verandering in het gebruik van het Nederlandse „omdat”. Zij vergeleek deze ontwikkeling met de recente betekenisontwikkeling van het Duitse „weil” en met de historische verandering van het Nederlandse „want”.

Anja Venjakob, Frauke König, Michaela Poß (Universität Münster) en Ute Boonen (Universität Köln) stelden elk het concept voor van hun dissertatieprojecten. Anja Venjakob zal haar proefschrift wijden aan de vertaler en cultuurbe-middelaar Georg Hermanowski, Frauke König presenteerde een concept voor een onderzoek naar Nederlandse computerterminologie, Michaela Poß is bezig met een onderzoek naar voorzetselconstituenten in het Nederlands, Duits en Engels en Ute Boonen houdt zich bezig met eerste aanzetten tot standaardisering in 13e- en 14e-eeuwse oorkondentaal.

De afsluitende presentatie op zaterdag werd verzorgd door Tania Holzhey, promovenda aan de Universiteit van Amsterdam. Zij werkt aan een proefschrift met als thema 'De functies van literair vertalen in de tweede helft van de ze-ventiende eeuw'. Aan de deelnemers van het colloquium stelde ze haar eerste hoofdstuk voor, waarin ze een overzicht geeft van de vertaaltheoretische opvat-tingen in de Middeleeuwen en de vroegmoderne tijd en waarin ze het theoretische kader schetst van haar onderzoek.

De eerste dag van het colloquium werd afgerond met een uitgebreid diner in het Turkse restaurant Hasir in de buurt van Hackescher Markt waar de deelne-mers in een informele sfeer van gedachten konden wisselen.

Op zondag werd de reeks presentaties van onderzoeksprojecten voortgezet met een voordracht van Oliver Schwirkmann (Freie Universität Berlin). Hij werkt aan een proefschrift over het Spaanse toneel in de Republiek der Ver-enigde Nederlanden. In zijn voordracht presenteerde hij zijn analyse van het stuk 'Voorzigtige dolheit' van Joris de Wijze waarmee hij de centrale stelling van zijn onderzoek illustreerde, namelijk dat de voornaamste functie van stuk-ken als 'Voorzigtige dolheit' die van het publieksvermaak is.

In het vervolg nodigde Ute Schürings (Universität Oldenburg) de deelne-mers uit om commentaar te leveren op een hoofdstuk van haar dissertatie in wording met als thema 'Sehnsucht nach der Großstadt. Berlin in der nie-derländischsprachigen Literatur der Zwischenkriegszeit.' In het hoofdstuk wor-den teksten van J. van Oudshoorn behandeld die onder de titel 'Het onuit-sprekelijke' zijn verschenen. Een speciaal aandachtspunt in haar analyse is de vervlechting van metaforiek en metonymie.

Nicole Jansen (Universität Köln) past in haar dissertatieonderzoek de the-orie van de 'Third Space' van Homi K. Bhabha toe op een aantal teksten uit de Nederlands-Oost-Indische en de Nederlandse multiculturele literatuur. Aan de deelnemers van het colloquium legde ze een conceptversie van een hoofd-stuk voor, waarin ze de hoofdlijnen weergeeft van het wetenschappelijke debat over postkoloniale literatuur en waarin ze het concept van de 'Derde Ruimte' introduceert.

De laatste lezing hield Vera Fuhrmann (Universität Köln) die zich in haar dissertatie bezighoudt met het taalgebruik in de stad Sittard in de negentiende eeuw. Het hoofdstuk dat zij presenteerde bevat een gedetailleerde beschrijving van de functie van het Nederlands, het Duits en het Frans in de ambtelijke taal van het negentiende-eeuwse Sittard.

Prof. Jan Konst sloot het colloquium af met een kort resumé, dankbetuigingen en de aankondiging dat het volgende Colloquium voor promovendi en habilitandi aan de Carl von Ossietzky Universität Oldenburg zal plaatsvinden.

Het colloquium werd zoals elk jaar mogelijk gemaakt door de financiële steun van de Nederlandse Taalunie.

Berlin

Ulrike Vogl / Matthias Hüning

Martinus Nijhoff Prijs 2004 voor Waltraud Hüsmert

Het Prins Bernhard Cultuurfonds heeft op voordracht van de jury de Martinus Nijhoff Prijs 2004 toegekend aan de Duitse vertaalster Waltraud Hüsmert voor haar creatieve en uiterst nauwkeurige vertalingen van Nederlandse literatuur in het Duits. De prijs, waaraan een bedrag van 50.000 is verbonden, wordt op 11 november uitgereikt in De Nieuwe Kerk in Amsterdam. De jury bestond uit Kees Mercks, Rudi van der Paardt, Gerard Rasch, Ronald de Rooij, Désirée Schyns en Miel Slager (voorzitter).

Waltraud Hüsmert (Werdohl, 1951) uit Berlijn studeerde kunstgeschiedenis, neerlandistiek en germanistiek aan de Vrije Universiteit Berlijn en neerlandistiek en germanistiek aan de Rijksuniversiteit Leiden. Sinds 1980 werkt zij als freelance vertaalster. Haar oeuvre bestrijkt poëzie en proza, zowel uit het noorden als het zuiden en het uiterste westen van het Nederlandse taalgebied. Waltraud Hüsmert heeft belangrijke Vlaamse werken vertaald van onder anderen Elsschot en Claus, waarvoor ze in 2001 zowel van Belgische als van Duitse kant werd gelauwerd. In dat jaar kreeg ze de Vlaamse Cultuurprijs voor Vertalingen en, samen met Hugo Claus en medevertaalster Maria Csollány, de Prijs voor Europese Poëzie van de stad Münster. In 1988 vertaalde ze een roman van de Curaçaose schrijver Tip Marugg. Noordnederlandse auteurs die Hüsmert heeft vertaald zijn onder andere A. Alberts, Andreas Burnier, Maarten 't Hart, Mensje van Keulen, Tessa de Loo, Thomas Rosenboom en Willem Frederik Hermans. Het is voor een belangrijk deel aan Hüsmert te danken, dat Hermans, zij het laat, in Duitsland is doorgebroken en dat hij daar nu - net als in Nederland - geldt als een van de belangrijkste Nederlandse schrijvers van de 20^e eeuw.

Uit het juryrapport: „Waltraud Hüsmert toont zich niet alleen veelzijdig in de genres die ze bestrijkt en in de herkomst van haar schrijvers, maar ook in haar indrukwekkende vermogen om de eigen toon van elk van haar schrijvers in het Duits over te brengen. Of je nu haar versie van gedichten van Claus leest, of van een roman van Tessa de Loo, van de nog jonge of van de al oudere Hermans: wat steeds opvalt is de dienstbaarheid aan het eigene van de schrijver.”

De Martinus Nijhoff Prijs is de belangrijkste Nederlandse onderscheiding voor vertalers en wordt sinds 1955 jaarlijks toegekend door het Prins Bernhard Cultuurfonds. Eens in de drie jaar gaat de prijs naar iemand die uit het Nederlands in een vreemde taal vertaalt. In 2001 kreeg de Hongaarse vertaalster Judit Gera de Nijhoff Prijs.